

Rock'n'roll på gott och ont

Antologin *Hyvää paha rock 'n' roll*¹ består av åtta artiklar vilka alla behandlar populärmusikens och rockens intåg i Finland, dock ur varierande synvinklar och med olika musikstilar, artister och händelser i fokus. Artiklarna granskar musiken och dess kultur på både ett lokalt och ett mera nationellt plan. Skribenterna behandlar ungdomens engagemang, myndigheternas försök att kontrollera och censurera, pressens skräck för ungdomens moraliska förfall, och förstås föräldrarnas rädsla för vad det skulle bli av deras barn, men alltid med den ambivalenta rockmusiken i centrum. Rocken sågs som något skrämmande, icke önskvärt och primitivt. Dess budskap av protest och

¹ *Hyvää paha rock 'n' roll – sosiologisia kirjoituksia rockista ja kulttuurista*. Red. Kimmo Saaristo, Helsingfors: Suomen Kirjallisuuden Seura 2003. 224 s.

dess antisociala drag togs i det överliggande föräldrasamhället emot med rädsla, medan de unga generationerna hyllade det nya och spännande i rocken, men även dess förmåga att ifrågasätta den gamla kulturen och ge upphov till nya, alternativa sätt att se på samhället genom. Samtidigt innehöll rocken något fascinerande, sprudlande och positivt, något som förenade människor och bidrog till en känsla av gemenskap. Med avsikt att exemplifiera bokens mångfald på den finska rockkulturens område, vill jag lyfta fram några av dess artiklar.

Timo Toivonen skriver i artikeln ”Kyllä salissa huutaa saa” om den första inhemska rock ’n’ roll-konserten som ordnades i Åbo år 1956. Konserten beskrevs av den lokala pressen som en katastrof, där publiken blev vild och betedde sig djuriskt. Efter konserten löpte ungdomarna ”amok” på Åbos gator och samlades på salutorget, där de bröt mot reglerna bland

annat genom att befinna sig på torget efter kl. 21.00 utan någon giltig orsak och genom att vägra skingra sig trots polisens order. Ett tjugotal av ungdomarna blev rentav arresterade. Dagarna efter konserten talades det om att förbjuda rock 'n' roll-konserter, och dylika evenemang såsom filmer som behandlade den amerikanska ungdomskulturen, helt och hållet. Ett skäl till att omgivningen reagerade som den gjorde kan enligt skribenten vara att Finland på denna tid genomgick en stark inflyttningsrörelse till städerna. Detta medförde nya normer som kolliderade med de gamla, inte utan konflikt. Ungdomen var kanske den grupp som tacksamast tog emot de nya urbana värderingarna, medan föräldrar, skolväsen och myndigheter ville hålla fast vid de gamla, mera strikta normerna. Toivonen beskriver genom sin fartyllada artikel ett samhälle i förändring. Ett samhälle i vilket den äldre generationen inte utan en viss rädsla ser hur ungdomen förkastar gamla värderingar i en jakt efter nya, som den kan uppleva som sina egna, fria från föräldrarnas föräldrade och ofta, enligt ungdomen, moraliskt ifrågasättbara normer. Från detta femtiotalssamhälle är det lätt att dra paralleller till dagens samhälle, i vilket ungdomen fortsättningsvis ifrågasätter föräldrarnas samhälle genom att på olika sätt protestera mot det. I denna protest spelar de omliga samtida delkulturerna en central roll.

Kimmo Saaristo behandlar i artikeln "Me noustiin kellareistamme" punkrockens landstigning i Finland på 1970-talets senare halva. Punken uppstod i mitten av sjuttioalet i USA, där den till en början mest handlade om att festa och ha kul. En allvarigare mera samhällskritisk variant kom genom brittpunken med The Sex Pistols i spetsen några år senare. Då den slog igenom i Finland på allvar år 1978, tog punken influenser från bägge ovanstående riktningar, och behandlade bland annat ungdomsarbetslösheten, kapprustningen mellan USA och Sovjet och andra allvarliga ämnen, men kunde även ta sig an rollen som en energisk, fartyllad och livlig musikstil. Den finska punken gav en känga åt bland annat byråkratien och åt kärnfamiljen. Punkarna betonade även att stora, kommersiella skivbolag var ett hot mot den fria musiken och viljan, och gav därför ut sina skivor på små bolag ägda av dem själva. Saaristo skriver också om generationsbildning och generationsklyftor, och begrunder de faktorer som kan tänkas bilda en generation. Dessa är sammanbindande faktorer som ålder, gemensamt upplevda händelser och ett gemensamt sätt att tolka händelser. Han problematiserar synen på punkarna som en generation, och kommer fram till att punkgenerationen, om man kan tala om en sådan, uppstod ur att man upplevde saker tillsammans. En ännu starkare sammanbindande faktor var dock enligt

honom, att man tillsammans bearbetade det som man hade upplevt, må detta sedan ha varit arbetslöshet, miljöförstöring, eller *mainstream* -musik. Kritiken mot att tala om punkarna som en generation består främst i att det under sjuttioalet redan fanns ett otal olika delkulturer och att kalla någon av dessa delkulturer för en generation vore därför, ur denna synvinkel, felaktigt. Ett sätt att handskas med detta problem vore att tala om generationsfraktioner eller kollektiva identiteter framom generationer. Punkarna byggde alltså tillsammans upp en kollektiv identitet. Det centrala i punken var just att man gjorde något åt saker som man upplevde som hotande, skriver Saaristo.

I artikeln "Suomirock kansallisen kulttuurin asi-alla" diskuterar Marja Suoninen globaliseringens inverkan på nationalkulturen, sedd ur populärkulturens synvinkel. Suoninen utgår från årets 1980 Ruisrock och de oroligheter som uppstod på musikfestivalen, då huvudartisten Eppu Normaali inte tilläts genomföra sin spelning som planerat. Eppu Normaali, som utannonserats som sista uppträdare på festivalen, fick inte genomföra sin spelning, eftersom en utländsk grupp också hade lovats den eftertraktade platsen som sista artist för kvällen. Publiken, som kände sig lurad, protesterade genom att kasta flaskor och stenar mot ordningsmännen, samt genom att förstöra scenrekvisita och ljudåtergivningsapparatur. Utgången av oroligheterna på Ruisrock-festivalen blev, att Eppu Normaali utropades till en förkämpe för den finska rocken och samtidigt också för den finska kulturen. Man gjorde alltså den finska rocken till en accepterad kulturyttring, där man ställde finskheten, som Eppu Normaali fick representera, mot utlänningarna, de brittiska grupperna och deras svenska bokningsbyrå. Suoninen förklarar alltså Ruisrock-festivalens händelser ur ett "vi" mot "de" -perspektiv, där Eppu Normaali som gjordes till en representant för finskheten står för det bekanta, trygga och det egna, medan de utländska grupperna och deras manager får utgöra det okända och farliga. Intressant är, hur inte bara publiken, som bestod främst av ungdomar, utan även pressen, som representerar det överliggande vuxna samhället, valde att omvandla Eppu Normaali från att vara en representant för en omtvistad och inte fullt accepterad ungdomskultur, till en accepterad förkämpe för finskheten.

Den inhemska rapmusikens eller *suomi hiphopen*, som Matti Nieminen väljer att benämna den i artikeln "Ei ghettoja, ei ees nonnon katuja" upplevde ett kraftigt uppsving på 1990-talet. Hiphopen är en delkultur i vilken musikstilen rap ingår som ett centralt element. Det kanske mest kännpaka elementet i rapmusikens är lyriken, som "talas" istället för att sjungas. Utgående från ett antal samtalsämnen eller "threads"

på diskussionsforumet *suomihiphop.com* diskuterar Nieminen den finska hiphopmusikens dagsläge samt den kultur som byggts upp kring den finska varianten av den ursprungligen amerikanska musikstilen. Nieminen betonar Internet som spridningskanal för såväl marginalmusik av olika slag samt för dess anhängares åsikter. I den inhemska hiphopen framhävs såväl musikens afroamerikanska rötter, som behovet av att förfinska musikstilen. Samtidigt som det finns ett behov av att hålla kvar rapmusikens ursprungliga amerikanska kontext, vill man alltså förfinska den genom att skriva lyriken på finska samt genom att i musiken behandla teman som ter sig aktuella för de finska hiphoparna.

Hyvää paha rock 'n' roll är som helhet en lättläst och intressant artikelsamling. Ofta fick jag som läsare en påtaglig känsla av skribenternas genuina intresse till sina forskningsområden, ibland tyckte jag mig

rentav skönja deras eget engagemang till ämnet mellan raderna. Artiklarna är, trots att de alla följer en gemensam tråd, skrivna på ett personligt sätt och med olika infallsvinklar och ämnesval. Det gemensamma för artiklarna är, att de på sätt eller annat behandlar rock- eller populärmusikens intåg i Finland, samt hur denna musik med tillhörande kulturyttringar på olika sätt togs emot hos oss av press, myndigheter, ungdomar och föräldrar. Kanske just på grund av sin lättlästhet saknar dock antologin mera djuplodande frågeställningar, och tenderar ibland att enbart beskriva populärkulturella händelser i rockens tecken, där analysen ställvis lyser med sin frånvaro. Om detta är en för- eller nackdel är svårt att säga, eftersom en av bokens starka sidor är just dess lättlästhet som resulterar i en behaglig läsoplevelse.

Mikael Sarelin